

VRIJEME HERCEG-NOVOG

Novome je šest vijekova.

Za grad ni malo, ni mnogo. Važnije je šta se na takav jubilej o gradu misli: da li je to grad prošlosti ili budućnosti. Sigurno je da Novi nije grad bez prošlosti ali ni bez budućnosti. I koliko god je lijepo što se na svoj praznik grad sjeća proteklih vijekova, još je ljepše što on iz lijepo sadašnjosti korača u još ljepšu budućnost. Jer, u proteklih šest stoljeća Novi nikada nije bio veći, cvjetniji, posjećeniji, čuveniji i ljepši. Čisto nebo, i more, zemlju i vazduh čovjek sjutrašnjice neće samo više cijeniti nego će mu biti uslov opstanka. Mjesta i gradovi koji to imaju, imaju i budućnost. Herceg-Novi je od tih gradova, grad budućnosti.

Prošlost Novog puna je ratova — od osnivanja do našeg stoljeća. O njega su se otimali Španci, Turci, Mlečani, Rusi, Francuzi, Austrougari, Nijemci, Italijani . . . Svoja junaštva ovdje su kalili vitezovi peraštanski, malteški, mletački, admirali turski, hajduci hercegovački. Kule oko grada neko je zidao a neko rušio; neke su davno nestale, neke još i danas traju. Kao i drugdje, i ovdje se neko po zlu a neko po dobru pamti.

Ako mu se kroz vjekove, zbog raznih uplitanja sa strane, nije dalo da se po želji i moći razvija, evo vremena kada to Novi čini po svojoj i želji onih koji ga vole. Bilo bi to još vidnije da nije bilo one strahovite zemaljske stihije koja mu je korak usporila. I ovako, zahvaljujući ljudskoj ljubavi i zajedništvu, ovaj grad se brzo oporavio i opet korača u svoju budućnost.

O sudbini grada govore i poduci šta je ko želio da Novi bude, a šta je on sada. Jedni su htjeli da bude tvrđavu pored mora, a on postao ljekovita banja. Drugi htjeli da bude trg soli a on postao trg cvijeća. Treći htjeli fabriku čohne a on postao čuveno turističko mjesto. Htjeli ovdje da bude tamnica a on postao grad sunca i zelenila. Nekada je ovdje bio i trg robova, sada je grad slobode.

Mnogo toga što se kroz vrijeme o Novi otimalo i na njegovu ljepotu nasrtalo — carstva, vjere i oružja — odavno je u vremenu posrnulo i u moru potonulo. A Novi kapije uklonio, vrata i srce

otvorio za putnike namjernike pa mu iz bijela svijeta dolaze. Kada ljudi u poznim godinama, ma gdje živjeli, žele da se zauvijek u zavičaj vrate, to je prirodno. Ali kada ljudi, ma gdje rođeni, žele da se zauvijek u Novome nastane, to je već nešto drugo. Ali, za Novi je i to prirodno. Zato je Herceg-*Novi* zavičaj ljudi iz raznih krajeva. Novi je nekako posebno prirodan i ljudski.

Kroz vremena, ljudi u ovaj grad nijesu donosili mnogo ni srebra ni zlata, ni umjetničkih tvorevina ni dragog kamenja — iz drugih krajeva, od drugih civilizacija. I da jesu, teško bi to ovdje opstalo od tolikih najezda i pohara. Novome je bilo ostalo jedino da čuva ime, temelje i život za neka srećnija vremena. Ljudi su vjerovali: kad dođu bolja vremena, sagradiće se veći i ljepši grad. I došla su vremena Herceg-*Novog*.

U međuvremenu, ljudi su u ovaj grad donosili cvijeće i drugo plemenito i rijetko rastinje sa raznih strana svijeta, iz drugih podneblja. Nijesu ni slutili da će upravo to jednog dana postati neprocjenjivo blago ovog grada, njegova zastava i zaštitni znak. Već se pokazalo da je to trajnije od kamena, skuplje od srebra i zlata. Po tome, Novi je jedinstven, ni na koga ne liči, drugi ga ne mogu oponašati. Ako su i drevni kameni gradovi, poput Dubrovnika i Kotora, za divljenje, prednost *Novoga* je što je između njih različit.

A gdje je cvijeće ljudi rado dolaze. Osim svečanosti za oči, Novi ima i druge čari. Čovjek tu traži lijeka srcu i duši. Čari *Novog* su i u Toploj ali i u toplini *Igala*. Čari mora i njegovog povjetarca, ali i snjegova *Orjena* i vedrine neba nad njima.

Ljeti Novi ima i jedno svoje sazvježđe nad gradom od četiri zvijezde. Ne znam koje su to četiri zvijezde ali svi znaju ko su tih Pet Danica koje čine herceg*novsko* sazvježđe.

Kao ni od prirode, Novi se od istorije nikada nije odvajao. Pa tako su od njega neodvojivi mnogi hrabri borci za slobodu iz mnogih ratova, posebno junaci *Orjenskog* partizanskog bataljona.

Kad se nađe pred pučinom i vječnošću mora, s jedne, i sulude prolaznosti vremena i promjena u životu na zemlji, s druge strane, i običan čovjek se predaje razmišljanjima. Otuda, čini se, otkad je *Novoga*, u njemu je i ljudi koji se bave duhovnim radom — filozofa, pjesnika, slikara, vajara, maštara. Ima i drugdje gradova na moru u koje se žudi, ali Novi ima neke posebne okvire u kojima se sve to zbiva. Zato su valjda stvaraoci najbrojniji u ovom mjestu.

A na najljepšim stranicama ljetopisa o *Novom* zapisano je da su njegovi sugrađani bile i one svjetske ličnosti koje bi svaki grad, svaka zemlja poželjela u svojoj sredini: Tito, Andrić, Njegoš. I oni su po svojoj želji izabrali Novi da u njemu žive, stvaraju, rade. Zato, ko zna ko će se još upisati u ljetopis ovog grada, jer Novi ne svodi račune postojanja već se još više otvara prema svijetu i vremenu koje dolazi. O *Novom* i misliti «u duši je drago».

Boško PUSONJIĆ